

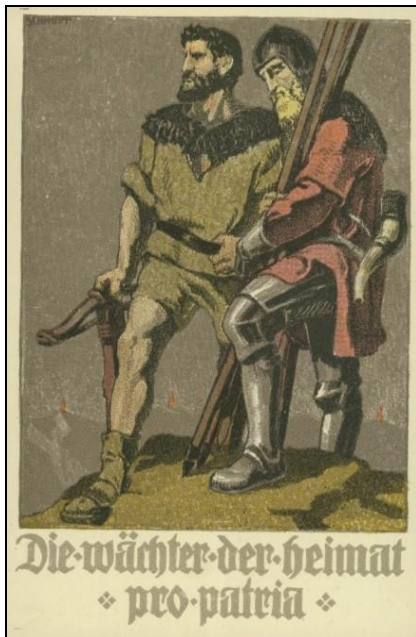
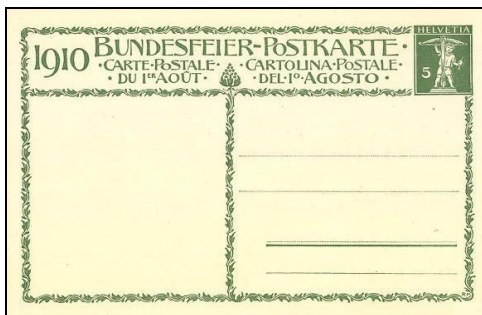
Szwajcarskie całostki charytatywne

Marek Zbierski

W grudniu 1909 r. w Bernie powołano Komitet Obchodów Święta Narodowego (Bundesfeierkomitee). Jego celem było m.in. propagowanie cyklicznych ogólnokrajowych akcji zbiorów funduszy na cele dobroczynne. Od 1917 r. organizacja ta działa pod nazwą Szwajcarski Narodowy Komitet Obchodów 1 Sierpnia.

Współpracując z pocztą, Komitet wydaje corocznie kartki (w większości całostki), na których w formie tekstu lub symbolicznej grafiki na stronie adresowej informuje o celu bieżącej zbiórki. Pierwszą kartkę przedstawiającą dwóch „strażników ojczyzny” – szwajcarskich bohaterów narodowych Wilhelma Tella i Arnolda von Winkelrieda (ryc. 1 i 2) wydano w 1910 r., a dochód ze sprzedaży przeszedł 300 tys. sztuk przeznaczony był na pomoc ofiarom powodzi.

Ryc. 1 i 2.

Do 1937 r. wydawano co najmniej dwie ilustrowane kartki rocznie, których tematyka związana była głównie z patriotyzmem, historią kraju, lokalnymi wspólnotami, rodziną oraz pomocą potrzebującym. Według tego schematu przedstawiam też wybrane całostki.

Z filatelistycznego punktu widzenia walory te są pełnoprawnym i ciekawym materiałem dla wielu eksponatów tematycznych, zarówno po stronie ilustracyjnej, jak i adresowej. Niektóre ilustracje mają wybitnie charakter lokalny, szwajcarski. Przykładem jest seria całostek z 1919 r., poświęcona pisarzowi i poecie Gottfriedowi Kellerowi. Szersze zainteresowanie może wzbudzić pięciokartowa seria z 1914 r., poświęcona pedagogowi i pisarzowi Johannesowi Heinrichowi Pestalozzi, twórcy teorii nauczania początkowego i zakładów wychowawczych (Neuhof) dla młodocianych.

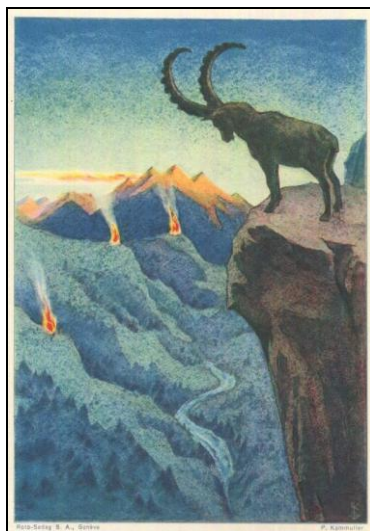
Pierwszy dzień sierpnia, jako Święto Narodowe, obchodzony jest przez Szwajcarów od 1891 r. dla uczczenia podpisania w 1291 r. porozumienia obronnego trzech ówczesnych kantonów, utożsamianego z powstaniem Konfederacji Szwajcarskiej. Od 1994 r. jest dniem wolnym od pracy w całym kraju.

Ryc. 3-5. Bogini Ceres powstrzymuje boga wojny Marsa (1916 r.), scena bitewna (1911 r.) oraz przysięga na Kartę z Röttli w roku 1291 (1932 r.).

Charakterystyczną flagą Szwajcarii oraz marsze z lampionami i ogniska z okazji Święta Narodowego znajdziemy na wielu kartach okolicznościowych.

Ryc. 6-7. Młodzież w dniu Święta 1 Sierpnia (1912 r.) oraz koziorożec spoglądający na płonące ogniska (1933 r.)

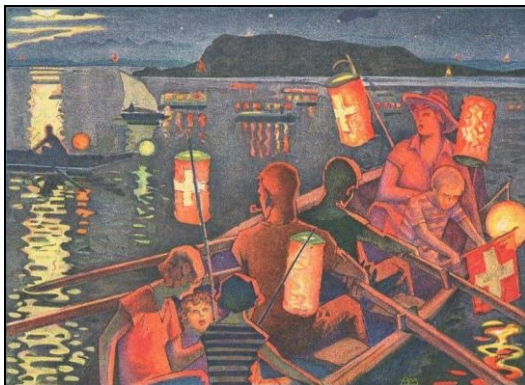

Świąteczne ognisko w górach wymaga czasu i przygotowań. Zebrane gałęzie trzeba zanieść w wybrane miejsce i zbudować solidną i bezpieczną konstrukcję. Podział zadań jest

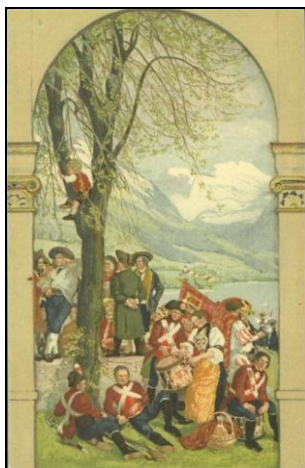
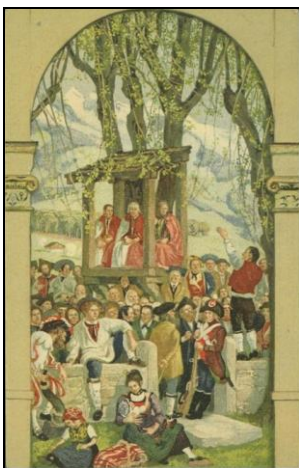
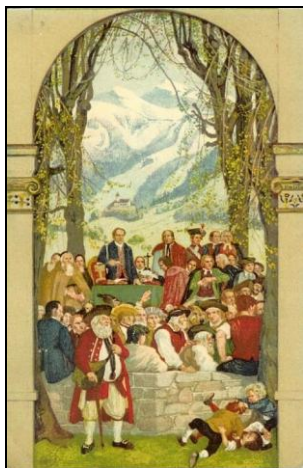

ustalony. Rodziny z małymi dziećmi mogą świętować podczas wakacyjnych wyjazdów.

Ryc. 8 i 9. Budowa świątecznego ogniska (1935 r.) oraz wycieczka z lampionami po jez. Bieler (1932 r.).

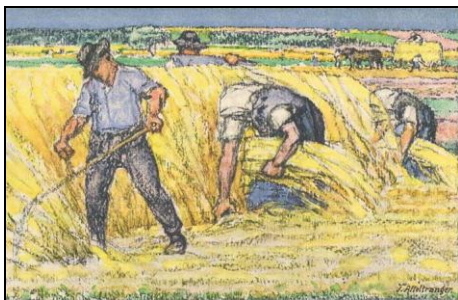

Historyczne sceny z życia mieszkańców gminy Unterwalden były przedmiotem serii pięciu kart z 1918 r. Oprócz wielu przedstawicieli różnych grup społecznych (w tym kleru, wojska, urzędników) możemy poznać szeroką gamę ówczesnych ubiorów. Te sympatyczne scenki rodzajowe ilustrują klimat prowincjonalnego życia w XIX-wiecznej Szwajcarii.

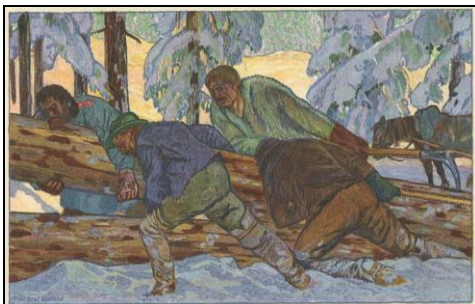
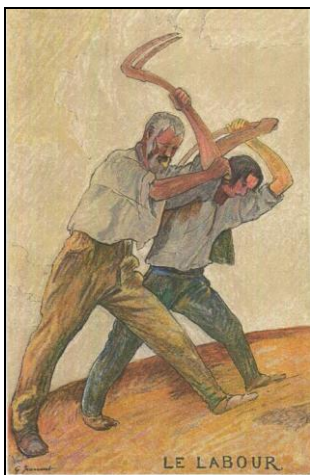
Ryc. 10-12. Trzy z pięciu całostek ze scenkami z życia Szwajcarów na tle panoramy Alp (1918 r.).

Oprócz wykorzystywania grafik o zabarwieniu patriotycznym, na kartach uhonorowano ciężki wysiłek pracy fizycznej zwykłych obywateli kraju. Uwarunkowania geograficzne kraju sprawiały, że w ówczesnych czasach była to głównie praca w rolnictwie lub w gospodarce leśnej.

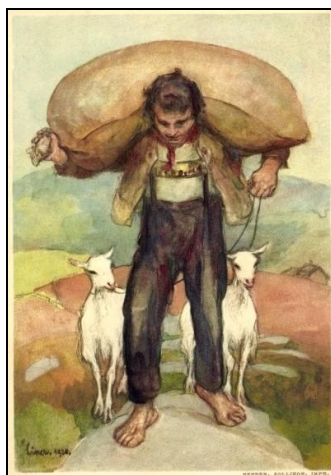
Ryc. 13-16. Produkcja serów, wysiłek żniwiarzy, czy drwali przy wywózce ściętych pni z lasu, to charakterystyczne zajęcia ludzi pracy w Szwajcarii (cztery z pięciu kart charytatywnej serii z 1920 r.).

Ryc. 17 (u dołu po prawej). Pastuszek z kozami (1931 r.).

Szacunek dla fizycznej pracy ludzkiej widzimy także na karcie z 1931 r., przedstawiającej pastuszka niosącego na ramionach duży worek i prowadzącego dwie kozy.

Seria kart z 1932 r., wydana dla wspomżenia zawodowego kształcenia osób niepełnosprawnych, przedstawia różne formy aktywności zawodowej tej grupy.

Ryc. 18. Jedna z kart (1932 r.) z ilustracją na stronie adresowej – warsztat w szkole zawodowej dla osób niepełnosprawnych.

Ryc. 19-22. Jedna z czterech serii kart charytatywnych, na których obok grafik na stronie ilustracyjnej wykorzystano małe fotografie w górnej części strony adresowej (jak pokazano na ryc. 18).

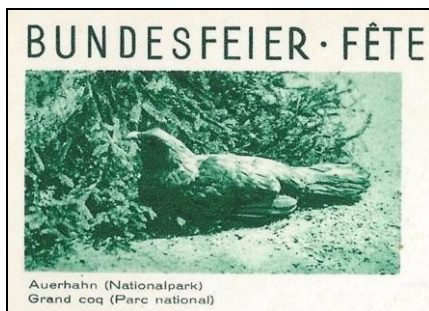
W serii z 1932 r. wydrukowano 8 różnych ilustracji ze scenkami z warsztatów pracy dla osób niepełnosprawnych, przekonujących do zasadności tych działań.

Nauka i praktyczne zajęcia zawodowe były tematem serii charytatywnych kart z 1934 r. wydanych dla wsparcia akcji przygotowania młodych ludzi do dorosłego życia (razem 4 ilustracje).

Ryc. 23-25. Praca na roli, przy hodowli drobiu i w kuchni.

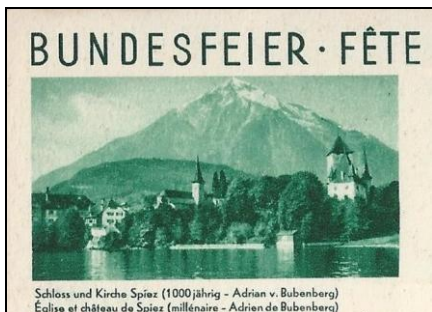

Czwartą serią kart charytatywnych z małymi fotografiami w górnej części stron adresowych, była emisja z 1933 r., poświęcona wspieraniu ochrony miejscowej przyrody i dziedzictwa kulturowego.

Na stronach adresowych wykorzystano sporo, bo aż 16 różnych fotografii z typowymi dla Szwajcarii fauną, florą i krajobrazami.

Ryc. 26-32. Jeleń, sarna i głuszc oraz szarotka, ale także lodowiec na terenach chronionych Aletschwald, symbolizują ochronę przyrody. W serii także malowniczy krajobraz miasteczka Spiez oraz wiejskie zabudowania w Jurze.

Serię kart z 1931 r. poświęcono zbiorce środków na pomoc poszkodowanym mieszkańcom terenów wysokogórskich, którzy ucierpieli w wyniku katastrof pogodowych (wichur, lawin i powodzi). Razem 8 różnych ilustracji.

Ryc. 33-38. Skutki wichur (4 ilustracje), lawiny śnieżnej i powodzi na terenach górskich.

W latach 1928-31 części nakładów kart zostały zaopatrzone w znaki opłaty (o nominałach 25 lub 40 centymów) dla krajowych lub zagranicznych przesyłek lotniczych (przykład – patrz powyżej). Dla kart dla przesyłek zagranicznych opracowano specjalną grafikę, w której było miejsce na wpisanie przez wysyłającego trasy lotu.

Ryc. 39. Fragment karty dla zagranicznych przesyłek lotniczych.

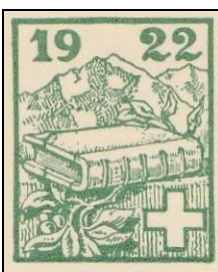
Jak już wspomniano, cele corocznych zbiorów charytatywnych były uwidoczniane w dolnej części stron adresowych i dodatkowo, za pomocą małych ikon, w lewym górnym narożniku tych kart. Mimo skromnych rozmiarów mogą one być wykorzystane w narracji tematycznej eksponatów tematycznych.

Ryc. 40-41. Zbiórki na Szwajcarski Czerwony Krzyż z 1912 i 1937 r.

Ryc. 42-43. Zbiórki na walkę z gruźlicą w latach 1913 i 1936.

Ryc. 44-47. Niektóre ikony na kartach z różnych lat, symbolizujące cele corocznych zbiórek charytatywnych z okazji święta narodowego Szwajcarii: na wsparcie pielęgniarek, które uległy inwalidztwu (1927 r.), osoby głuche i niedosłyszące (1925 r.), biblioteki ludowe (1922 r.) oraz na wsparcie szwajcarskich szkół poza granicami kraju (1930 r.).

Karty wydawane były w pokaźnych nakładach (często przekraczających 300 tys. sztuk) i były ważne w obrocie pocztowym do końca każdego roku (na kartach wydrukowany był zawsze rok emisji). Po upływie obiegowej ważności, opatrywano je nadrukiem anulującym. Można je było użyć do korespondencji po naklejeniu nowego znaczka pocztowego.

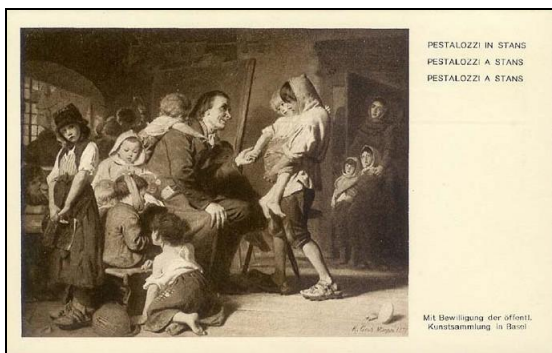

Ryc. 48. Wycofana karta z 1917 r. na Szwajcarski Czerwony Krzyż (podobizna Henri Dunanta).

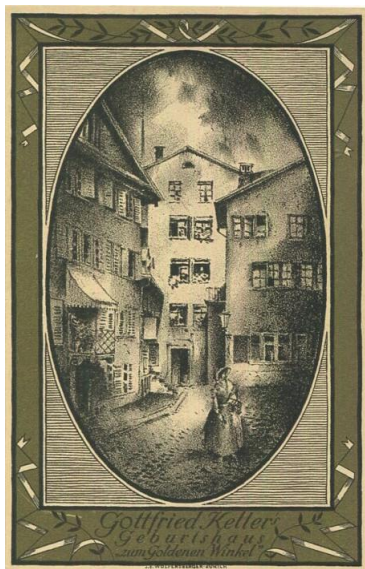
W przeciwieństwie do większości opisywanych powyżej kart, anulowane egzemplarze (szczególnie użyte pocztowo) są rzadko oferowane na rynku filatelistycznym.

Jak łatwo zauważyć, całostki wydawane z okazji szwajcarskiego święta narodowego mogą zainteresować szeroką grupę filatelistów-tematyków. Strona graficzna odpowiadała duchowi czasu, a realistyczne w większości ilustracje powstały w pracowniach ówczesnie żyjących plastyków szwajcarskich. Powyżej omówione zostały niektóre karty o tematyce historycznej, patriotycznej i ilustrujące trud pracy ludzkiej oraz cztery serie z aktualnymi ujęciami fotograficznymi. Pominęto szereg ilustracji, których głównym tematem były symboliczne lampiony i flaga Szwajcarii.

Dwie emisje kart odbiegają znacząco od stylu pozostałych. Pierwsza poświęcona była Johannowi H. Pestalozzi, pedagogowi i pisarzowi romantyzmu, który prowadził zakład wychowawczy dla sierot wojennych w Stanz do 1799 r. Jego koncepcję pracy z młodzieżą kontynuuje Fundacja im. Pestalozziego.

Ryc. 49. „Pestalozzi z sierotami w Stanz” – obraz K. Groba, Muzeum Sztuki w Bazylei (jedna z 5 kart z 1914 r.)

Ryc. 50. „Dom pod Żółtym Zakątkiem” w Zurichu – miejsce urodzenia Kellera.

Fundacja ta działa na wielu kontynentach i zajmuje się edukacją młodych ludzi w zakresie rozwijania ich osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych w atmosferze pokojowego współżycia i komunikacji międzykulturowej.

Druga emisja, składająca się z trzech kart z 1919 r., poświęcona jest Gottfriedowi Kellerowi, wybitnemu szwajcarskiemu pisarzowi i poecie, a zbiórka miała wesprzeć fundusz pomocy artystom plastynom i szwajcarskiej Fundacji Schillera.

W drugiej części przedstawione zostaną całostki charytatywne o tematyce rodziny i dzieci oraz opieki medycznej.

(dokończenie nastąpi)

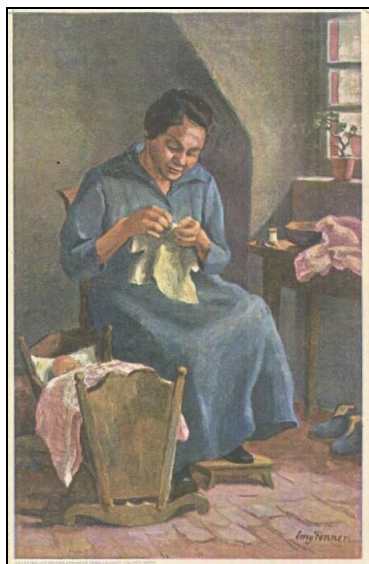
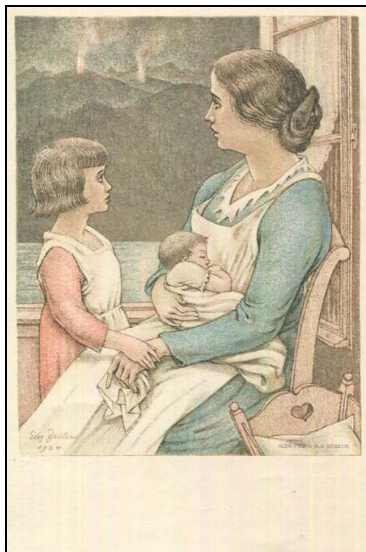
Wyrzistość ilustracji zależy od jakości fotografii dostępnych w Internecie.

Szwajcarskie całostki charytatywne (2)

Marek Zbierski

Tematyka rodziny i wychowania była przedmiotem kilku całostek w tej wieloletniej serii charytatywnej z okazji święta narodowego Szwajcarów 1 Sierpnia. Niektóre walory o tej tematyce przedstawione zostały już w pierwszej części materiału (np. ryc. 8 i 9).

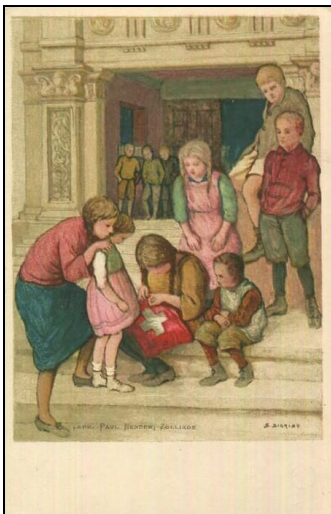
Całostki akcentujące znaczenie silnych więzi rodzinnych są dość nietypowymi dla wydawnictw pocztowych sprzed około stu lat. W innych krajach reklamowano zabytki architektoniczne, dzieła sztuki, charakterystyczne krajobrazy lub słynne postaci, a w Szwajcarii patriotyzm i wspólnotę społeczną.

Ryc. 51-53. Dzieci od kołyski do wieku szkolnego, pod opieką mamy lub babci, przedstawiono na wydaniach z lat 1924, 1926 i 1928. Karty sprzedawano w tych latach na wspomnienie potrzebujących rodaków na obczyźnie, matek oraz osób w podeszłym wieku (intencje zbiorów wydrukowane są na awersach tych kart).

Tematyka tych wydawnictw pocztowych zależała z pewnością od inicjatorów zbiorów (Narodowego Komitetu Obchodów 1 Sierpnia). Tak czy owak, są one dość wyjątkowe.

Oprócz scen z życia rodzinnego, mamy ilustracje przedstawiające tylko dzieci, uczące się i bawiące. Szczególnie na tych drugich akcentowany jest silnie lokalny patriotyzm, poprzez przywiązanie do symbolu narodowego, jakim jest bez wątpienia charakterystyczna flaga państwowa. Ten element był już pokazany m.in. na ryc. 6 (pochód z lampionami).

Ryc. 54 i 55. Bawiące się grupy dzieci, bądź usypujące rodzinny krajobraz z piasku, bądź szykujące flagę państwową, dają wyobrażenie o wychowaniu młodych obywateli Szwajcarii (1937 i 1925 r.). Takich patriotycznych scen z udziałem dzieci jest na kartach więcej.

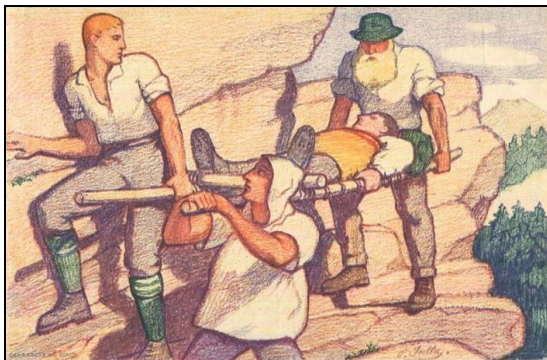
Innym, silnie akcentowanym tematem kart, był Szwajcarski Czerwony Krzyż i opieka nad osobami potrzebującymi pomocy. Charytatywne zbiórki na tę organizację zapoczątkowano już emisją kilku kart w 1917 r. W 1921 r. wydano też dwie karty na wsparcie Caritasu.

Ryc. 56. „Dobry samarytanin”, obraz Emila Cardinaux. Na awersie karty podobizna Henri Dunanta, założyciela Czerwonego Krzyża (jak na ryc. 48). Część kart wydrukowano bez znaku opłaty – na potrzeby poczt polowych (1917 r.).

W 1921 r. wydano też 2 karty na wsparcie Caritasu.

Ryc. 57. Ratownicy alpejscy z noszami – temat karty, z której dochód przeznaczony był na Caritas (1921 r.).

Caritas – organizacja założona w 1897 r. w niemieckim Freiburgu, działa w Szwajcarii już od 1901 r.

Ryc. 58. Na drugiej karcie z serii z 1921 r., wydanej dla wsparcia Caritasu, widzimy siostrę z opaską Czerwonego Krzyża, pomagającą choremu dziecku.

Ryc. 59. Żołnierz z psem-ratownikiem, będącym wielką pomocą przy akcjach na terenach górskich (1937 r.).

Ryc. 60. Siostra przy łóżku chorego w szpitalu wojskowym – motyw karty z 1927 r.

Na omawianych całostkach znajdujemy tylko trzy współczesne motywy o charakterze militarnym (ryc. 59, 61 i 62).

Ryc. 61. Helvetia prowadzi kolumnę uchodźców (1915 r.).

Ryc. 62. Rodzina żegna się z ojcem-żołnierzem – karta z 1929 r. na wsparcie funduszu rodzin żołnierskich.

Mimo statusu swojej neutralności od 1813 r., potwierdzonego na Kongresie Wiedeńskim w 1815 r., Szwajcarzy są w stanie wojskowej gotowości obronnej. Gustave Ador (jego podobizna na awersie całostki z 1919 r., ryc. 63), wieloletni prezes Szwajcarskiego Czerwonego Krzyża, jako prezydent kraju, uzyskał w 1920 r. potwierdzenie tego statusu neutralności ze strony członków Ligi Narodów.

Ryc. 63. Górna część strony adresowej całostki ze znakiem opłaty „porozumienie pokojowe” oraz podobizną G. Adora.

Na stronach ilustracyjnych całostek pocztowych wydanych w latach 1910-1937 znajdziemy 66 barwnych grafik, z których połowa została opisana w tym materiale. Niektóre całostki (szczególnie wydania z lat 1931-34) różnią się tylko małymi fotografiami na stronie adresowej. Ponieważ nie jest naszym zadaniem tworzenie katalogu tych całostek, pominięte zostały grafiki o jednoznacznie lokalnym znaczeniu tematycznym (pojedyncze postaci z flagą lub lampionami, a także motywy obce filatelistom spoza Szwajcarii, w tym alegorie patriotyczne).

Na zakończenie wypadu jednak przedstawić jeszcze dwie całostki, których tematyka odbiega nieco od prezentowanych w materiale, ale może zainteresować czytelników.

Ryc. 64. Kobieta w stroju ludowym z kantonu Wallis (1933 r.)

Ryc. 65. Maszerujący gimnastycy z serii poświęconej pracy fizycznej z 1920 r.

Z całością materiału filatelistycznego wydanego z okazji Święta Narodowego można zapoznać się, np. na stronach internetowych:

1. https://www.rpsl.org.uk/rpsl/StandingDisplays/SD2017-08_Fred_Hoadley_Switzerland_Independence/mobile/index.html#p=1
2. <https://www.heimatsammlung.de/ganzsachen/schweiz/bundesfeier-postkarten.htm>

Pomocnik dla szukających...

Marek Zbiński

W naszych publikacjach prezentujemy czasami walory, które mogą być poszukiwane przez kolekcjonerów, ale z różnych powodów nie są łatwe do znalezienia. W artykułach brakuje numerów katalogowych lub te ostatnie nie są powszechnie dostępne. Tak było też w przypadku charytatywnych całostek szwajcarskich z lat 1910-37, omawianych w ostatnich dwóch biuletynach TEMATICA (nr 33 i 34). Walory te znaleźć można w katalogu całostek firmy Michel, który nie należy do powszechnie popularnych.

Szwajcarskie całostki charytatywne – numery wg katalogu Michel:

Ryc.	Temat ilustracji (nr 33)	nr Mi
1, 2	Wilhelm Tell, von Winkelriet	P 43
3	scena bitewna	P 44
4	Ceres i Mars	P 52
5	przysięga z Röttli	P 51
6	młodzież z lampionami	P 47
7	koziorożec	P 161
8	przygotowanie ogniska	P 169
9	rodzina na jeziorze Bieler	P 155
10-12	scenki z Unterwalden	P 59
13-16	ludzie przy pracy	P 61
17	pastuszek z kozami	P 154
18-22	niepełnosprawni	P 155
23-25	przysposobienie zawodowe	P 162
26-32	przyroda, krajobrazy	P 161
33-38	katastrofy pogodowe	P 154
38 i 39	całostki lotnicze	(*)
49	Pestalozzi	P 50
50	Zurich, dom Kellera	P 60

Ryc.	Temat ilustracji (nr 34)	nr Mi
51	babcia z dzieckiem	P 129
52	matka z dziećmi	P 112
53	haftująca kobieta, kołyska	P 119
54	dzieci w piaskownicy	P 172
55	dzieci z flagą	P 118
56	dobry Samarytanin	P 53
57	ratownicy w Alpach	P 81
58	siostra z chorym dzieckiem	P 81
59	żołnierz z psem	P 172
60	siostra przy łóżku chorego	P 121
61	Helvetia z uchodźcami	P 51
62	pożegnanie żołnierza	P 136
63	znaczek – pokój 1918 r.	(**)
64	kobieta w stroju ludowym	P 161
65	gimnastycy	P 61

(*) Te znaki pocztowej opłaty lotniczej są na awersach kart nr P 134, P 136 i P 138 (znaczek za 25 c) oraz P 135 (znaczek za 40 c) w latach 1928-1931.

(**) Ten znak opłaty jest tylko na karcie P 91 (ilustracja jak na ryc. 50).

Całostki z lat 1931-34 mają, przy tych samych barwnych grafikach na stronach ilustracyjnych, różne fotografie w lewych górnych narożnikach na stronach adresowych (ryc. 18-38).